

छेषं तु यद् दक्षिणतोऽयनस्य ।
 तद् एकषष्ट्या द्विगुणं विभक्तं
 सद्वादशं स्याद् दिवसप्रमाणम् ॥२२॥
 यद् अर्धं दिनभागानां सदा पर्वणि पर्वणि ।
 ऋतुशेषं तु तद् विद्यात् संग्रहाय सहपर्वणाम् ॥२३॥
 इत्युपायसमुद्देशो भूयोऽप्य अहः प्रकल्पयेत् ।
 ज्ञेयराशिगताभ्यस्तं विभजेत् ज्ञानराशिना ॥२४॥
 अग्निः प्रजापतिः सोमो रुद्रोऽदितिर् बृहस्पतिः ।
 सर्पाश् च पितरश् चैव भगश् चैवार्यमपि च ॥२५॥
 सविता त्वष्टाथ वायुश् चेन्द्राग्नी मित्र एव च ।
 इन्द्रो निऋतिर् आपो वै विश्वेदेवास् तथैव च ॥२६॥
 विष्णुर् वसवो वरुणोऽज एकपात् तथैव च ।
 अहिर्बुध्न्यस् तथा पूषा अश्विनौ यम एव च ॥२७॥
 नक्षत्रदेवता एता एताभिर् यज्ञकर्मणि ।
 यजमानस्य शास्त्रज्ञैर् नाम नक्षत्रजं स्मृतम् ॥२८॥
 इत्यु एव मासवर्षाणां मुहूर्तोदयपर्वणाम् ।
 दिनतर्कयनम् आसाङ्गं व्याख्यानं लगधोऽब्रवीत् ॥२९॥
 सोमसूर्यस्तुचरितं लोकं लोके च सम्मतिम् ।
 सोमसूर्यस्तुचरितं विद्वान् वेदविद् अश्रुते ॥३०॥
 विषुवं तद्गुणं द्वाभ्यां रूपहीनं तु षड्गुणम् ।
 यत् लब्धं तानि पर्वणि तथार्धं सा तिथिर् भवेत् ॥३१॥
 माघशुक्लप्रवृत्तस्य पौषकृत्प्रसमापिनः ।
 युगस्य पञ्चवर्षस्य कालज्ञानं प्रचक्षते ॥३२॥
 तृतीयां नवमीं चैव पौर्णमासीम् अथासिते ।
 षष्ठीं च विषुवान् प्रोक्तो द्वादशीं च समं भवेत् ॥३३॥
 चतुर्दशीम् उपवसथस् तथा भवेद्
 यथेदितो दिनम् उपैति चन्द्रमाः ।
 माघशुक्लाह्निको युङ्क्ते श्रविष्ठायां च वार्षिकीम् ॥३४॥
 यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा ।
 तद्वद् वेदाङ्गशास्त्राणां ज्योतिषं मूर्धनि स्थितम् ॥३५॥

cheṣaṃ tu yad dakṣiṇato:'yanasya |
 tad ekaṣaṣṭyā dviguṇaṃ vibhaktaṃ
 sadvādaśaṃ syād divasapramāṇam ||22||
 yad ardhaṃ dinabhāgānāṃ sadā parvaṇi parvaṇi |
 ṛtuśeṣaṃ tu tad vidyāt saṃkhyāya sahaparvaṇām ||23||
 ity upāyasamuddeśo bhūyo:'py ahnaḥ prakalpayet |
 jñeyarāśigatābhyastaṃ vibhajet jñānarāśinā ||24||
 agniḥ prajāpatiḥ somo rudro:'ditir bṛhaspatiḥ |
 sarpaś ca pitaraś caiva bhagaś caivāryamāpi ca ||25||
 savitā tvaṣṭātha vāyuś cendrāgnī mitra eva ca |
 indro niṛtir āpo vai viśvedevāś tathaiva ca ||26||
 viṣnur vasavo varuṇo:'ja ekapāt tathaiva ca |
 ahirbudhnyas tathā pūṣā aśvinau yama eva ca ||27||
 nakṣatradēvatā etā etābhir yajñakarmani |
 yajamānasya śāstrajñair nāma nakṣatrajam smṛtam ||28||
 ity evaṃ māsavarṣāṇāṃ muhūrtodayaparvaṇām |
 dinartvayanam āsāṅgaṃ vyākhyānaṃ lagadho:'bravīt ||29||
 somasūryastṛcaritaṃ lokaṃ loke ca sammatim |
 somasūryastṛcaritaṃ vidvān vedavid aśnute ||30||
 viṣuvaṃ tadguṇaṃ dvābhyāṃ rūpahīnaṃ tu ṣaḍguṇam |
 yal labdhaṃ tāni parvāṇi tathārdhaṃ sā tithir bhavet ||31||
 māghaśuklapravṛttasya pauṣakṛṣnasamāpinaḥ |
 yugasya pañcavarṣasya kālajñānaṃ pracakṣate ||32||
 tṛtīyāṃ navamīṃ caiva paurṇamāsīm athāsīte |
 ṣaṣṭhīm ca viṣuvān prokto dvādaśīm ca samaṃ bhavet ||33||
 caturdaśīm upavasathas tathā bhaved
 yathodito dinam upaiti candramāḥ |
 māghaśuklāhniko yuṅkte śraviṣṭhāyām ca vārṣikīm ||34||
 yathā śikhā mayūrāṇāṃ nāgānāṃ maṇayo yathā |
 tadvad vedāṅgaśāstrāṇāṃ jyotiṣaṃ mūrdhani sthitam ||35||